

2022-12-12

Svenska Jägareförbundets svar på skriftliga frågor enligt förfrågan NV-06096-22 samt 2022/3253

Vilken är er bild av vad som hindrar vilt- och/eller skogsförvaltningen från att uppfylla överenskomna skadenivåer?

Förklaring: Svenska jägarförbundet, nedan kallat förbundet, vill inleda med att markera mot formuleringen i frågeställningen då det enligt förbundets uppfattning inte finns några överenskomna maximala skadenivåer utan det är enskilda parter som har dessa målnivåer. Medlemsundersökningar har visat att ca 30% av förbundets 160 000 medlemmar även är markägare, vilket också väl speglar andelen markägare inom jägarkåren i stort (SLU). Signalen är att många ser syftet med sitt skogsinnehav vidare än enbart virkesproduktion även om det förstås är en viktig del. Många av dessa skogsägare, varav ca 45 000 är medlemmar i förbundet, vill även ha starka viltstammar för jakt samt brukar sin fastighet utifrån fler sociala, biologiska värden samt andra ekosystemstjänster.

En relevant reflektion kopplad till ämnet är varför nuvarande målsättning rörande det sk 5%-målet som drivs av Skogsstyrelsen ligger långt över de lagstadgade kraven för återbeskogning enligt Skogsvårdslagen §5 med tillhörande förordning (1).

Vidare saknas enligt Skogsstyrelsens egna beräkningar en värdeoptimering rörande vilttillgång och skador utifrån 5%-målet utifrån ett fastighetsekonomiskt perspektiv. Enligt rapporten rörande viltskador (2) torde det ur markägarperspektiv utifrån genomförd kalkyl av kassaflödesanalysen löna sig med högre vilttäthet på bekostnad av högre skador. Ovan hänvisad rapport från Skogsstyrelsen kritiserades av förbundet vid utgivningen för direkta felaktigheter och stora överskattningar av kostnader och konsekvenser av viltbete. Förbundet vidhåller denna kritik då arealer återbeskogade med andra trädslag än de som inventerats inkluderats i kalkylen. Vidare så är det tveksamt om en kvalificerad skada enligt ÄBIN de facto genererar en intäktsförlust hos markägaren. Förutom alternativet att en inventerad betad stam ändå hade röjts bort eller dött så finns alternativet att den ersatts av ett alternativt träd som reducerar eller helt eliminerar tillväxtförlust eller ekonomisk skada för markägaren. Vidare analyserade sågverksföretaget och skogsägaren AB Karl Hedin i en studie effekterna av primärt älgbete med utgångspunkt från ÄBIN (3). Tesen var den att en klassad skada enligt ÄBIN inte var en skada för vare sig skogsägaren eller sågverksägaren om den inte genererar ett sortiments- eller därtill hörande prisfall rörande slutprodukten. Enkelt uttryckt så kan en tall ha en eller flera tekniska förändringar vilka klassats som skador enligt ÄBIN men som ändå inte förändrar slutprodukten eller kundens betalningsvilja för denna.

Svenska Jägareförbundet

Konklusionen var att de ekonomiska effekterna av i ÄBIN klassad skada i realiteten är mycket kraftigt överskattad.

För att återkoppla till skadenivåerna som mål så är de förutom att ej vara antagna av förbundets medlemmar dessutom biologiskt frikopplade, eller har ett mycket svagt samband med, det politiskt beslutade målet om en frisk, välbalanserad och livskraftig klövviltsstam i balans med foderresursen. I den i utskicket bifogade bakgrundsbeskrivningen av uppdraget framgår: *//...eftersträvad balans mellan klövviltstammar och fodertillgång och därmed minska skadenivåerna på skog.//* Förbundet anser att vi på de flesta håll i landet har utrymme att ha en högre älgstam än i dag och den kommer ändå fortsatt vara i balans med foderresursen. Detta behöver heller inte påverka skadebilden negativt då den minskning av älgstammen som genomförts på många håll i landet inte nämnvärt påverkat inventeringsresultaten. Svensk forskning presenterad i olika rapporter av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) har dessutom visat på svaga samband mellan älgtäthet och skadenivå enligt ÄBIN. Dessa resultat har sammanställts i Naturvårdsverkets rapport "Samförvaltning älg och skog" (4). SLU har även visat på att minskat fältskikt i form av bärris tycks öka kvistbete och skador. För att komma tillrätta med upplevda problem behöver skogsbruket bedrivas mer ståndortsanpassat i form av skötselmetoder, trädslag och föryngringsmetodik. Vidare saknar vi inventeringar i Sverige för att mäta huruvida det råder en obalans mellan klövviltsstammarnas storlek och foderresursen. Den metod som används mäter andel skadade stammar vilket är något helt annat. Exempelvis nyttjar Norge en annan typ av inventering för viltbete, Solbraametoden, vilken mäter betstryck på ungskog. När inventeringar inom forskningsprojektet Grensevilt gjorts på samma ytor med norsk respektive svensk metodik blir resultaten minst sagt divergerande. Med den norska metoden finns det utrymme att öka älgstammen medan man med svenska ÄBIN landar i något av ett katastrofscenario. (5) Det är inte trovärdigt.

Konkret svar: Vi använder ett verktyg (avskjutning) för att lösa ett problem (skador enligt ÄBIN) vilket saknar stöd i vetenskap. Det som det finns stöd för i forskningen är att skogsskötseln är nyckeln. Mer alternativt foder under omloppstiden och ett större planturval i föryngringsfasen är sannolikt svaret. Förbundets uppfattning är att både ansvariga myndigheter och skogsindustrin, i betydligt större grad än vad som hittills varit fallet, behöver beakta de studier som publicerats under senare år som tydligt visar betydelsen av ståndortsanpassning och skogsskötsel i övrigt för att reducera skogsskador. Så som skogsbruket bedrivits de senaste decennierna har man från skogsbranschen generellt förstärkt den problembild man säger sig vilja motverka. Då rapporten (3) tydligt visar att nuvarande system och mätmetoder avseende koppling mellan skogsskador och älgstammens storlek till stor del saknas måste Skogsstyrelsen ta till sig fakta och utveckla system och metoder som levererar de underlag som förvaltningen behöver.

Svenska Jägareförbundet

Vilka är era förslag på åtgärder för att åstadkomma eftersträvad balans mellan klövviltstammar och fodertillgång och därmed minska skadenivåerna på skog?

Förklaring: Den svenska jägarkåren har kraftigt decimerat älgstammen under det senaste decenniet i allmänhet och de senaste åren i synnerhet. Detta har skett efter påtryckningar från skogsindustrin och myndigheterna för att komma till rätta med upplevda höga skadenivåer och då primärt toppskottsbyte på tall. De av intressenterna förväntade resultaten av detta har dock uteblivit. Vi har en älgstam som utifrån avskjutningsdata är den lägsta på 45 år men skadenivåerna är oförändrade. Publicerad forskning kanske inte fullt ut visar på varför det förhåller sig på detta sätt men visar att en nedreglering av älgstammen var i princip verkningslös. Skogsbruket bär dock sannolikt en stor del av skulden i skadebilden utifrån den publicerade forskning som finns. Minskad tillgång till bärris till följd av mörkare, tätare skogar samt en överanvändning av gran har en stor påverkan på klövviltets foderresurs, för att inte nämna effekterna på andra jaktbara arter såsom tjäder, hare samt övrig biologisk mångfald. (6) I delar av Sverige är populationerna av rovdjur såsom varg, björn och lo så höga att det saknas förutsättningar för ett jaktligt uttag utan att sänka stammarna av klövvilt ytterligare. Trots att rovdjuren konsumerar i princip hela tillväxten och jaktligt utrymme saknas nås inte de av industrin satta och Skogsstyrelsen anammade målen avseende skogsskador.

Fel trädslagsval samt förändrade föryngringsmetoder spelar också en stor roll. SLU:s forskning visar entydigt att mängden tall i landskapet är den enskilt viktigaste parametern för att reducera andelen skadade tallar enligt ÄBIN. På landskapsnivå finns en skuld i primärt Götaland och södra Svealand av att ha föryngrat stora arealer med gran där tallen hade varit ett naturligare val. Attityderna till detta håller på att ändras, kanske primärt pga granbarkborre, men större arealer föryngras med tall. Men det är inte bara trädslaget som är viktigt utan även stamantalet. Planteras 2000 tallar per ha blir det ett mycket känsligt system jämfört med en fröträdställning eller sådd som normalt genererar det 10-dubbla plantantalet. Dessutom så är de plantor som odlats betydligt mer smakliga än självsådda. Bete på planterade plantor saknar koppling till fodertillgång. De är helt enkelt för goda att låta bli och det är i viss mån det vi mäter.

Konkret svar: Implementera en metod som mäter det som efterfrågas via politiska direktiv, dvs en balans mellan fodertillgång och klövviltsstam. ÄBIN mäter en teknisk påverkan av vilt på plantans stamaxel vilket i någon mån kanske kan anses ha en ekonomisk koppling men saknar ekologisk förankring utifrån ett foderperspektiv. Anpassa skogsskötseln för att öka alternativt foder, plantantal och rätt trädslag. Andel skadade tallar torde vara ointressant jämfört antalet, och rumsliga fördelningen, av huvudstammar som finns kvar när de växer ur beteshöjd. Verka för ett skogsbruk vilket säkerställer ett levande och rikt fältskikt över omloppstiden. Detta skulle minska betesskador, öka biologisk mångfald, gynna pollinatörer samt skapa utrymme för flera av RASE-arterna att etablera sig och överleva senare under omloppstiden.

Svenska Jägareförbundet

- 1, <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/skogsvardslagen/skogsvardslagstiftningen-2022.pdf>
- 2, <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/rapporter/rapporter-2021202020192018/rapport-2019-16-skogsbrukets-kostnader-for-viltskador.pdf>
- 3, <https://www.abkarlhedin.se/ravara/gallery/1522832172.5229.pdf>
- 4, <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/7000/978-91-620-7044-1? t hit.id=Boilerplate Episerver Features EpiserverFind Models EpiserverFindDocument/34080 sv& t q=slu%20%C3%A4lg%20bete& t id=QLQSYfqHBzCK00eYJqKOoA%3d%3d& t tags=siteid:69c7ea6e-2b02-4832-8c8c-31da973f12f1& t tags=language:sv>
- 5, <https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=116183>
- 6, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0378112722001815?via%3Dihub>

SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

Anders Nilsson

Biträdande Riksjaktvårdskonsulent, Representant konsultationsgrupp